

## ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

**Esas Sayısı : 2004/34**  
**Karar Sayısı : 2008/94**  
**Karar Günü : 17.4.2008**  
**R.G. Tarih-Sayı :05.11.2008-27045**

### İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Balıkesir İş Mahkemesi

**İTİRAZIN KONUSU:** 2.9.1971 günlü, 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun Ek 20. maddesinin 24.7.2003 günlü, 4956 sayılı Yasa ile eklenen üçüncü fıkrasının 22.01.2004 günlü, 5073 sayılı Yasanın 15. maddesiyle değiştirilen birinci tümcesinin, Anayasanın 2., 18., 49., 55., 60., 65. ve 73. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

### I- OLAY

T.C. Emekli Sandığından emekli olduktan sonra kendi adına ve hesabına bağımsız olarak serbest meslek faaliyeti icra etmeye başlayan ve bu nedenle Bağ-Kur'a "sosyal güvenlik destek primi" ödemek yükümlülüğü ile karşılaşan kişinin açtığı davada ileri sürülen itiraz konusu kuralın Anayasaya aykırılığı savını ciddi bulan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

### III- YASA METİNLERİ

#### A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

2.9.1971 günlü, 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun iptali istenilen tümceyi de içeren "*Sosyal güvenlik destek primi*" başlıklı Ek 20. maddesi şöyledir:

**"(Değişik birinci fıkra: 22/1/2004 - 5073/15 md.)** Bu Kanuna göre yaşlılık aylığı bağlananlardan, 24 üncü maddenin (I) numaralı bendinde belirtilen çalışmalarına devam edenlerin veya daha sonra çalışmaya başlayanların, sosyal yardım zammı dahil tahakkuk eden aylıklarından, aylığın bağlandığı veya tekrar çalışmaya başlanıldığı tarihi takip eden aybaşından itibaren, çalışmalarının sona erdiği ay dahil % 10 oranında sosyal güvenlik destek primi kesilir

Birinci fıkra hükmüne göre aylıklarından sosyal güvenlik destek primi kesilmesi gerekenlerden, bu Kanunun yayımlandığı tarihten önce aylık bağlananlar Kanunun yayımını, daha sonra tekrar çalışmaya başlayanlar ise çalışmaya başladıkları tarihi takip eden aybaşından itibaren üç ay içinde Kuruma yazılı bildirimde bulunmak zorundadırlar. Bu süre içinde Kuruma yazılı bildirimde bulunmayanlardan sosyal güvenlik destek primi, gecikmeli bildirimde bulunulan veya Kurumca tespit edilen tarihe kadar 53 üncü maddeye göre hesaplanacak gecikme zammı ile birlikte tahsil edilir. Birikmiş sosyal güvenlik destek primi ve gecikme zamlarının ödenmemesi halinde aylıklardan yapılacak kesintiler aylık tutarının % 25'ini geçemez.

**(Ek üçüncü fıkra: 24/7/2003-4956/44 md.) (Değişik birinci cümle: 22/1/2004-5073/15 md.) Diğer sosyal güvenlik kanunlarına göre yaşlılık ve malullük aylığı bağlananlardan, 24 üncü maddenin (I) numaralı bendinde belirtilen kapsamda çalışmaya başlayanlar, çalışmaya başladıkları ayı takip eden ay başından itibaren, çalışmalarının sona erdiği ay dahil, bu Kanunun 50 nci maddesine göre belirlenen onikinci gelir basamağının %10'u oranında sosyal güvenlik destek primi öderler.** Sosyal güvenlik destek primi ödemesi gerekenlerden bu Kanunun yayım tarihinden önce aylık bağlananlar Kanunun yayımını, daha sonra tekrar gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlar ise mükellefiyetin başladığı tarihi takip eden aybaşından itibaren üç ay içinde Kuruma yazılı bildirimde bulunmak zorundadırlar. Bu süre içinde Kuruma yazılı bildirimde bulunmayanlar ile Kurumca tespit edilemeyenlerden sosyal güvenlik destek primi, 53 üncü maddeye göre hesaplanarak tahsil edilir.

Sosyal güvenlik destek primi ödenmiş süreler, bu Kanuna göre sigortalılık süresi olarak değerlendirilmez, ödenen primler 39 uncu madde hükmüne göre toptan ödeme olarak iade edilmez ve bu sürelerle ilgili olarak 24/5/1983 tarihli ve 2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz."

#### **B- Dayanılan Anayasa Kuralları**

Başvuru kararında Anayasanın 2., 18., 49., 55., 60., 65. ve 73. maddelerine dayanılmıştır.

#### **IV- İLK İNCELEME**

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Fazıl SAĞLAM ve A. Necmi ÖZLER'in katılmalarıyla 12.5.2004 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

#### **V- ESASIN İNCELENMESİ**

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

#### **A- Kuralın Anlam ve Kapsamı**

2.9.1971 günlü, 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun Ek 20. Maddesinin 24.07.2003 günlü, 4956 sayılı Yasa ile eklenen üçüncü fıkrasının 22.01.2004 günlü, 5073 sayılı Yasanın 15. maddesiyle değiştirilen ve iptali istenilen birinci tümcesinde; *"Diğer sosyal güvenlik kanunlarına göre yaşlılık ve malullük aylığı bağlananlardan, 24 üncü maddenin (I) numaralı bendinde belirtilen kapsamda çalışmaya başlayanlar, çalışmaya başladıkları ayı takip eden ay başından itibaren, çalışmalarının sona erdiği ay dahil, bu Kanunun 50 nci maddesine göre belirlenen onikinci gelir basamağının %10'u oranında sosyal güvenlik destek primi öderler."* denilmektedir.

İtiraz konusu kural, Emekli Sandığı'ndan ya da Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan emekli olan ya da bu kurumlardan malullük aylığı alan kişilerin Bağ-Kur Kanunu'nun 24. maddesinin (I) numaralı bendinde belirtilen kapsamda çalışmaya başlamaları, -diğer bir ifadeyle, bağımsız olarak, kendi ad ve hesaplarına bir ticari faaliyet ya da serbest meslek faaliyetinde bulunmaları-halinde Bağ-Kur'a belli bir oranda sosyal güvenlik destek primi ödemelerine ilişkindir.

1479 sayılı Yasa'nın Ek 20. maddesi dört fıkradan oluşmaktadır. Maddenin birinci fıkrasında, Bağ-Kur Kanunu'na göre yaşlılık aylığı bağlananların çalışmalarına devam etmeleri halinde ödeyecekleri sosyal güvenlik destek primi konusu düzenlenmiştir. İkinci fıkrasında, yaşlılık aylığı alarak çalışmalarına devam eden Bağ-Kur emeklilerinin bu durumlarını belli süreler içinde Kuruma bildirmeleri yükümlülüğü düzenlenmiş ve buna uymayanlara uygulanacak yaptırımlara yer verilmiştir. İtiraz konusu tümceyi de içeren üçüncü fıkrasında ise, diğer sosyal güvenlik kurumlarından yaşlılık ya da malullük aylığı almakta olanların, Bağ-Kur Kanunu'nun 24. maddesi kapsamına giren bir işte çalışmaya başlamaları halinde ödemeleri gereken sosyal güvenlik destek primi konusu düzenlenmiştir. Son fıkrasında ise, "Sosyal güvenlik destek primi ödenmiş süreler, bu Kanuna göre sigortalılık süresi olarak değerlendirilmez, ödenen primler 39 uncu madde hükmüne göre toptan ödeme olarak iade edilmez ve bu sürelerle ilgili olarak 24/5/1983 tarihli ve 2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz." hükmüne yer verilmiştir.

### **B- Anayasaya Aykırılık Sorunu**

Başvuru kararında, 1479 sayılı Yasanın Ek 20. maddesinin itiraz konusu üçüncü fıkrası gereğince alınan sosyal güvenlik destek primi (SGDP) karşılığında sigortalıların herhangi bir sosyal sigorta yardımı alamadıkları, bu kesintinin herhangi bir nedeninin bulunmadığı, Devletin otoritesine dayanarak vatandaşından karşılıksız olarak aldığı her türlü vergi, resim, harç ve benzerlerinin hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmadığı; Anayasanın 73. maddesinde, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerde adaletli ve dengeli bir dağılımın öngörüldüğü; oysa konulan SGDP mükellefiyetinin adil olmadığı gibi, Devletin açığını kapatmak üzere getirildiği, SGDP'nin Bağ-Kur'un finansman açığı sorununa çözüm aramak amacıyla düzenlendiği, oysa finansman açığının kapatılabilmesi için yapılması gerekenin sigortalılığın yaygınlaştırılması, kaçak çalışmaların önlenmesi olduğu, Devletin en kolay yolu seçerek, karşılıksız olarak ve hiçbir risk üstlenmeden vatandaşın prim kesme yoluna gittiği, bunun adil olmadığı; SGDP alınması suretiyle karşılıksız bir paranın tahsil edildiği, bunların karşılığında bir hizmet veya bir semere hakkının tanınmadığı, bu durumun angarya yasağı içinde değerlendirilebileceği; bütün bu nedenlerle itiraz konusu yasa kuralının Anayasanın 2., 18., 49., 55., 60., 65. ve 73. maddelerine aykırı olduğu iddia edilmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesiyle toplum yaşamında eşitlik temeline dayanan adil bir hukuk düzeni kurulması amaçlanmıştır. Sosyal güvenlik destek primi uygulamasıyla, çalışmaya devam ederek kazanç sağlayanlarla sağlamayanlar arasında adil bir dengenin kurulması amaçlanmaktadır.

Sosyal güvenlik destek primi, sosyal güvenlik kurumlarının mali yapılarının güçlendirilmesi ve böylece sosyal sigortacılık faaliyetinin sürdürülebilmesi amacına yöneliktir. SGDP uygulamasının sosyal güvenlik sistemi çerçevesinde değerlendirilmesi yapıldığında, emekli olan bir sigortalının işine devam etmesinin, hem istihdamı menfi yönde etkilediği, hem de sigortalı sayısının artmasını engellediği ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, emekli olan kişilerin işlerini başkalarına devretmek suretiyle genç sigortalıların sisteme dahil olmalarını

teşvik etmeleri, bu mümkün olmadığı takdirde, alınacak sosyal güvenlik destek primi ile sisteme katkılarının sağlanmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır.

İtiraz konusu yasa kuralında yer alan sosyal güvenlik primine ilişkin düzenleme, Anayasanın 60. maddesinde yer alan "*Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.*" şeklindeki anayasal düzenleme çerçevesinde değerlendirildiğinde; herkesin sosyal güvenlik hakkından yararlanabilmesi bakımından sosyal güvenlik kurumlarının mali yapılarının güçlendirilmesine ihtiyaç bulunduğu yadsınamaz. Bu bağlamda, itiraz konusu kuralın, Anayasanın 60. maddesinde sözü edilen tedbirler kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Öte yandan, sosyal ve ekonomik haklar alanında Devlete yüklenen görevlerin, Anayasanın 65. maddesinde belirtildiği biçimde mali kaynakların yeterliliği ölçüsünde yerine getirilebileceği açıktır.

Sosyal güvenliğin sağlanabilmesi için sigortalıların katkısı zorunludur; fakat bu katkının adil ve ölçülü olması da gerekir. İtiraz konusu yasa kuralında olduğu gibi Bağ-Kur Kanunu'nun 50. maddesine göre belirlenen 12. gelir basamağının %10'u tutarındaki bir destek priminin adil ve ölçülü olmadığından söz edilemez.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, itiraz konusu yasa kuralı Anayasanın 2., 60. ve 65. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

İtiraz konusu kuralın Anayasanın 18., 49., 55. ve 73. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

## **VI- SONUÇ**

2.9.1971 günlü, 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun ek 20. maddesinin 24.7.2003 günlü, 4956 sayılı Yasa'nın 44. maddesiyle eklenen üçüncü fıkrasının, 22.1.2004 günlü, 5073 sayılı Yasa'nın 15. maddesiyle değiştirilen birinci tümcesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 17.4.2008 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

|                        |              |                    |
|------------------------|--------------|--------------------|
| Başkanvekili           | Üye          | Üye                |
| Osman Alifeyyaz PAKSÜT | Sacit ADALI  | Fulya KANTARCIOĞLU |
| Üye                    | Üye          | Üye                |
| Ahmet AKYALÇIN         | Mehmet ERTEN | Mustafa YILDIRIM   |

**Esas Sayısı : 2004/34**  
**Karar Sayısı : 2008/94**

Üye

A. Necmi ÖZLER

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Şevket APALAK

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ